

Reiderisma izpausmes komercdarbībā un tā tiesiskā daba

Jānis Joksts

SIA JJ konsultāciju birojs, Latvija

Ievads. Autors savas zinātniskās darbības ietvaros vēlas veikt pētījumu par reiderisma fenomenu. Tā nav vērtējama kā vien tiesiska problēma, jo tā būtiski ietekmē investīciju drošību un tautsaimniecības izaugsmi kopumā. Šīs problēmas pētījuma kontekstā ir iecerēts skatīt biežāk sastopamās reideru metodes, pamatojot tās ar reāliem piemēriem, veikt ieskatu nesen pieņemtajos Komerclikuma grozījumos ar hipotētisku tiesisko seku analīzi.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Publikācijas mērķis ir identificēt reiderisma gadījumus, analizēt biežāk sastopamās tā izpausmes, pētīt tiesību aktu ietekmi uz reiderismu, noteikt labākās iespējamās komersantu darbības, lai izvairītos no reideru uzbrukumiem un izpētīt reālo pieredzi iespējamā reiderismā gan Latvijas, gan arī atsevišķu ES valstu kontekstā.

Rezultāti. Kā vienu no problēmām autors saskata stagnāciju tiesību aktos – spēkā esošajos tiesību aktos nav īsti pamanāms mūsdienīgs tiesisks reiderisma regulējums. Reiderisms kā jēdziens vai apzīmējums nav atrodams ne starp Civillikuma, ne Civilprocesa likuma, ne arī Krimināllikuma pantiem. Ja ir skaidrs, ar kādiem Krimināllikuma un Civillikuma pantiem var inkriminēt melno un daļu no pelēkā reiderisma, tad otru pelēkā reiderisma daļu un balto reiderismu nav iespējams vainīgajam inkriminēt, jo to tikai daļēji reglamentē esošās attiecīgo normatīvo aktu normas. Rodas jautājums: vai spēkā esošie tiesību akti ir saucami par pilnīgiem, ja reiz tie nespēj aizsargāt tiesību subjektus no reideru darbībām?

Autors vēlas izcelt to, ka 2013. gadā apstiprinātie Komerclikuma grozījumi, kuri tika dēvēti arī par “Antireiderisma likumu”, ir vērtējami vien kā formāla tiesiska procedūra, jo tie tikai daļēji regulē investīciju un citu ar pretlikumīgu uzņēmumu pārņemšanu saistītu prasību objektīvu izskatīšanu reiderisma lietās, kā arī pēc savas būtības skar ļoti mazu reiderisma tendenču sektoru.

Secinājumi. Lai gan reiderisms nav izskaužams pilnībā, to ir iespējams ierobežot. To var panākt, izstrādājot jaunus un grozot jau esošos normatīvos aktus, kā rezultātā reideri nespētu pilnvērtīgi darboties un realizēt savas krāpnieciskās shēmas. Ņemot vērā citu valstu pieredzi, būtu nepieciešams grozīt Krimināllikumu, kurā būtu jāparedz kriminālatbildība arī par reiderisma mēģinājumiem.

Tā kā reiderisma mēģinājuma rezultāts nav viennozīmīgs un tiešā veidā ir atkarīgs no vairākiem faktoriem (upura zināšanām par reiderisma atpazīšanu, spējas nekavējoties reaģēt, atbildes darbības, tiesībsargājošo un valsts institūciju iesaistīšanās procesā u. c.), šādas atbildības gadījumā risks ir vērtējams kā pārāk augsts. Neapšaubāmi, būtu arī jāizglīto uzņēmēji un privātpersonas par tendencēm, pazīmēm un pareizāko rīcību uzbrukuma gadījumā.